

Evaluating the quality of clinical education from the outlook of operating room technology students of Behbahan University of Medical Sciences during the Covid-19 pandemic

Tayebeh Arabzadeh*: Faculty member, operating room Department Sciences, Behbahan Faculty of Medical Sciences, Behbahan, Iran.

Health in Disasters and Emergencies Research Center, Institute for Futures Studies in Health, Kerman University of Medical Sciences, Kerman, Iran.

Fatemeh Dastpaki: BSc student, operating room Department, Behbahan Faculty of Medical Sciences, Behbahan, Iran.

Ali Shojaei: BSc student, operating room Department, Behbahan Faculty of Medical Sciences, Behbahan, Iran.

Alireza Ashafeli: BSc student, Nursing Department, Behbahan Faculty of Medical Sciences, Behbahan, Iran.

Zargham Faramarzinia: Department of Educational Administration, Farhangian University, Tehran, Iran.

Abstract

Objectives: The mission of the education department of medical universities is to train capable and competent human resources to improve the quality of the community health system. Clinical education is considered an important base of education in medical sciences and its promotion requires continuous monitoring and evaluation of the current situation and efforts to eliminate the existing weaknesses and shortcomings. This study aimed to determine the quality of clinical education from the perspective of operating room technology students during the Covid-19 pandemic.

Materials and Methods: This descriptive cross-sectional study was performed on 79 undergraduate students in the operating room in the academic year 1399-1400. The data collection tool was a 47-item questionnaire evaluating the quality of clinical education, the validity and reliability of which have been confirmed. This questionnaire consisted of two parts: demographic information and measuring the quality of clinical education from students' perspectives. The collected data were analyzed by SPSS software using descriptive statistics.

Results: From the students' perspective, clinical education is not in line with the goals of the internship, the instructor does not use new methods of clinical teaching, lack of a suitable place to rest and give a conference in the department and lack of knowledge of evaluation methods at the beginning of the course are the weaknesses of clinical education in this period.

Conclusion: In general, it can be said that students evaluated the quality of clinical education in the Covid-19 pandemic course as appropriate. Respectively, the highest average score was obtained in the field of educational goals and programs, instructors, monitoring and evaluation and educational facilities. It is recommended to try to improve the necessary facilities and equipment and review the evaluation tools and processes to achieve the desired conditions.

Keywords: evaluation, clinical education, operating room students, COVID-19

*Corresponding author: Faculty member, operating room Technology Department, Behbahan Faculty of Medical Sciences, Behbahan, Iran.

t.arabzadeh20@gmail.com

Evaluating the quality of clinical education from the outlook of operating room technology students of Behbahan University of Medical Sciences during the Covid-19 pandemic

Introduction: The training of students is clinical experience, in which they must acquire these skills quickly by being placed in a clinical environment and with instructors, and prepare to perform these skills in the way of helping patients and solving their problems (Khorsandi, Et al 1381& Ebadi, Et al 2019). Evaluation, as one of the quality improvement tools, makes it possible to examine the quality of clinical education and take effective steps to improve the educational system by strengthening the strengths and eliminating deficiencies and inadequacies (Kabir, Et al 2013& Tremblay, Et al 2014).

The opinions and ideas of students as the main elements of education can open the way to improve the quality of educational programs (Haidari, Et al 1400). This study aims to investigate the state of clinical education from the point of view of operating room students in the conditions of the Corona epidemic. This research aims to provide new insight and awareness to specialists and educational planners and to provide real feedback from the clinical learning environment of operating room technology students of the Faculty of Medical Sciences of Behbahan.

Methodology: The population of this descriptive-cross-sectional study was all undergraduate students in the field of operating room technology of Behbahan Faculty of Medical Sciences in the academic year 2019-2019, who were selected by census sampling method. The data collection tool was a standardized questionnaire consisting of two parts, in the first part questions related to demographic information including age, gender, year of entering the university and marital status. The second part of the questions related to measuring the quality of clinical education was taken from the study of Mansour Zhanni and colleagues (Mansour Zhanni, Et al 2016). In the implementation phase of the project, to comply with health protocols and prevent the gathering of students, the objectives of the research were explained to the students during a training session that was held as a webinar, then the informed consent form for participating in the project was provided to them. The collected data was analyzed using SPSS version 25 and using descriptive and analytical statistics.

Findings: In the field of goals and educational programs, the highest average score was related to "specificity of the description of the duties of the students in the department" and the lowest score was related to "the appropriateness of clinical education with internship goals" and "the appropriateness of theoretical learning with clinical activities". Other components are in average condition. In the area of the instructor, the highest average score was related to "the clinical instructor's interest in clinical work" and the lowest score was related to "the clinical instructor's use of new clinical teaching methods". In the field of students and facilities, the highest average score was related to "providing sufficient information to students by doctors" and "availability of educational aids in the clinical environment" and the lowest score was related to "the presence of a dedicated place for students to rest and give a conference". In the area of monitoring and evaluation, the highest average score was related to "the presence of sufficient supervision of the clinical training process" and the lowest score was related to "students' knowledge of the clinical evaluation method at the beginning of the internship".

Discussion: The education department of universities of medical sciences has to continuously monitor and evaluate the quality of their education and modify the education process if necessary. Students, as people under training and the target group of theoretical and practical training programs, are the best people to monitor and evaluate the educational institution. Students' awareness of the objectives and programs of the internship courses through the holding of informative webinars, distribution of booklets upon entering the internship courses, detailed and written description of the student's duties, explanation of the expectations of the

educational setting from the students, mentioning the rules and regulations of clinical education and specifying the scope. Students' responsibility improves the quality of clinical education.

Conclusion: The results of the present research showed that the most problems exist in the two areas of environmental facilities and equipment and methods of evaluation and monitoring, therefore, it is useful to provide suitable and necessary educational equipment and places for students, to develop existing evaluation methods and to use new evaluation methods that are suitable for the clinical field. Also, the students have considered the goals and programs of clinical education and the instructor as one of the strengths of the clinical education of this faculty.

Keywords: evaluation, clinical education, operating room students, COVID-19

مجله‌ی توسعه‌ی آموزش جندی شاپور
فصلنامه‌ی معاونت آموزشی
سال پانزدهم، شماره ۴، زمستان ۱۴۰۳
www.edj.ajums.ac.ir

ارزیابی کیفیت آموزش بالینی از دیدگاه دانشجویان رشته تکنولوژی اتاق عمل دانشکده علوم پزشکی بهبهان در شرایط پاندمی کووید-۱۹

طیبه عربزاده*: عضو هیأت علمی، گروه تکنولوژی اتاق عمل، دانشکده علوم پزشکی بهبهان، بهبهان، ایران.
مرکز تحقیقات سلامت در بلایا و فوریت‌ها، پژوهشکده آینده پژوهی در سلامت، دانشگاه علوم پزشکی کرمان،
کرمان، ایران.

فاطمه دستپاکی: دانشجو، گروه تکنولوژی اتاق عمل، کمیته تحقیقات دانشجویی، دانشکده علوم پزشکی بهبهان، بهبهان، ایران.
علی شجاعی: دانشجو، گروه تکنولوژی اتاق عمل، کمیته تحقیقات دانشجویی، دانشکده علوم پزشکی بهبهان، بهبهان، ایران.
علیرضا عشاقلی: دانشجو، گروه پرستاری، کمیته تحقیقات دانشجویی، دانشکده علوم پزشکی بهبهان، بهبهان، ایران.
ضرغام فرامرزی‌نیا: گروه مدیریت آموزشی، دانشگاه فرهنگیان، تهران، ایران.

چکیده

زمینه و اهداف: رسالت بخش آموزش دانشگاه‌های علوم پزشکی، تربیت نیروی انسانی توانمند و شایسته با هدف ارتقای کیفیت نظام سلامت جامعه است. از آنجایی آموزش بالینی به عنوان رکن اساسی در آموزش علوم پزشکی مطرح است، ارزیابی مستمر وضعیت آن و تلاش برای رفع نقاط ضعف، کاستی‌ها و ارتقای سیستم آموزش بالینی ضروری است. این مطالعه با هدف تعیین کیفیت آموزش بالینی از دیدگاه دانشجویان رشته اتاق عمل در شرایط پاندمی کووید-۱۹ انجام شد.

مواد و روش‌ها: پژوهش توصیفی-مقطعی حاضر بر روی ۷۹ نفر از دانشجویان کارشناسی تکنولوژی اتاق عمل در سال تحصیلی ۱۴۰۰-۱۳۹۹ که به صورت سرشماری وارد مطالعه شدند، انجام گرفت. ابزار گردآوری داده‌ها پرسشنامه ۴۷ سؤالی ارزیابی کیفیت آموزش بالینی بود که روایی و پایایی آن مورد تأیید قرار گرفته است. این پرسشنامه شامل دو بخش اطلاعات دموگرافیک و سنجش کیفیت آموزش بالینی از دیدگاه دانشجویان بود. داده‌های گردآوری شده به وسیله نرم‌افزار SPSS نسخه ۲۵ و با استفاده از آمار توصیفی و تحلیلی مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت.

یافته‌ها: نتایج نشان داد که از نظر دانشجویان هم‌راستا نبودن آموزش بالینی با اهداف کارآموزی، عدم استفاده مربی از روش‌های نوین تدریس بالینی، نبودن مکان مناسب برای استراحت و ارائه کنفرانس در بخش و عدم اطلاع از شیوه‌های ارزشیابی در ابتدای دوره از نقاط ضعف آموزش بالینی در این دوره بوده است.

نتیجه‌گیری: در کل می‌توان گفت دانشجویان کیفیت آموزش بالینی در دوره پاندمی کووید-۱۹ را مناسب ارزیابی کردند. به ترتیب بیشترین میانگین نمره در حیطه اهداف و برنامه آموزشی، مربی، نظارت و ارزشیابی و امکانات آموزشی به دست آمد. تلاش در جهت بهبود امکانات و تجهیزات لازم و بازنگری ابزار و فرآیندهای ارزشیابی برای دستیابی به شرایط مطلوب توصیه می‌گردد.

واژگان کلیدی: ارزیابی، آموزش بالینی، دانشجویان اتاق عمل، کووید-۱۹

***نویسنده مسئول**: عضو هیأت علمی، گروه تکنولوژی اتاق عمل، دانشکده علوم پزشکی بهبهان، بهبهان، ایران.

t.arabzadeh20@gmail.com

مقدمه

رسالت اصلی آموزش علوم پزشکی که با حیات انسان‌ها سروکار دارد، تربیت نیروی انسانی توانمند و شایسته است که دانش، نگرش و مهارت‌های لازم برای حفظ و ارتقای سلامت آحاد جامعه را داشته باشد (مختاری و همکاران ۱۳۸۳، فصیحی هرندی و همکاران ۱۳۸۳). آنچه به‌عنوان بخش پایه‌ای و مهم در آموزش پزشکی شناخته می‌شود، آموزش بالینی است (اپل ۱۹۹۸). آموزش بالینی فرایندی است که در آن دانشجویان با قرارگیری در محیط بالینی و در تعامل با مربی به‌صورت تدریجی تجربیات لازم را کسب کرده و برای به‌کارگیری این مهارت‌ها در مسیر کمک به بیماران و حل مشکلات آن‌ها آماده می‌شوند (خرسندی و همکاران ۱۳۸۱، عبادی و همکاران ۱۳۹۹). آموزش بالینی نیمی از زمان آموزش دوران تحصیلی دانشجویان علوم پزشکی را تشکیل داده و جزئی مهم در شکل‌دهی توانمندی‌های حرفه‌ای فراگیران بوده و بستری است تا دانشجویان بتوانند دانش نظری خود را به مهارت‌های ذهنی، روانی و حرکتی که جهت مراقبت از بیمار ضروری است، تبدیل کنند (مقرب و همکاران ۱۳۹۰، جعفرزاده و همکاران ۱۳۹۸، فصیحی هرندی و همکاران ۱۳۸۳). در واقع آموزش بالینی مجموعه‌ای از فعالیت‌های تسهیل‌کننده یادگیری در محیط بالین با هدف ایجاد تغییرات قابل اندازه‌گیری در دانشجویان برای انجام مراقبت‌های بالینی است (گیاهی و همکاران ۱۳۹۸، طاهری و همکاران ۱۳۹۰). از مهم‌ترین اجزای آموزش بالینی می‌توان مواردی مانند خصوصیات فردی فراگیران، مدرس، محیط آموزش، برنامه‌ریزی و ارزشیابی را نام برد (ارفعی ۲۰۱۲). با توجه به این نکته که رشته اتاق عمل در دهه اخیر از مقطع کاردانی به کارشناسی تبدیل شده است به نظر می‌رسد که زیرساخت‌های لازم مانند نیروی انسانی متخصص و فضاهای آموزشی متناسب با تعداد دانشجویان برای این تغییر در نظر گرفته نشده است لذا در حال حاضر انتظار می‌رود که برنامه‌ریزان آموزشی تمهیدات لازم برای رفع کمبودهای موجود در زمینه امکانات، تجهیزات و فضاهای آموزشی مناسب را در نظر بگیرند (دهقانی ۱۳۸۳، ایستاق ۲۰۰۴)

هدف از دوره آموزشی چهارساله رشته اتاق عمل تربیت دانش‌آموختگانی است که بتوانند به‌عنوان عضو تیم استریل جراحی در بخش اتاق عمل انجام وظیفه نمایند. در این راستا مدرسین بالینی باید از آگاهی علمی کافی و به‌روز برخوردار بوده و همچنین از راهبردهای یاددهی-یادگیری متناسب با رشته اطلاعات کافی داشته باشند و بدانند که چه موقع و چگونه اطلاعات علمی و عملی را به دانشجویان انتقال دهند تا بیشترین بازدهی را در یادگیری جنبه‌های گوناگون مراقبت از بیمار برای دانشجویان داشته باشد (فصیحی هرندی و همکاران ۱۳۸۳، مقرب و همکاران ۱۳۹۰، جعفرزاده و همکاران ۱۳۹۸). نتایج مطالعات متعدد وجود مشکلاتی مانند ناهماهنگی بین دروس نظری و بالینی، نامشخص بودن اهداف آموزش بالینی، واقعی نبودن ارزشیابی‌ها و کمبود امکانات رفاهی و آموزشی را در خصوص آموزش بالینی مطرح نموده‌اند (مقرب و همکاران ۱۳۹۰). علاوه بر موارد ذکرشده گاهی ممکن است عوامل غیرمترقبه‌ای نیز در روند آموزش اختلال ایجاد کنند. در اواخر دسامبر سال ۲۰۱۹ میلادی، نوع جدیدی از کرونا ویروس در ووهان چین شناسایی شد (تقدیر و همکاران ۱۳۹۹، وو و همکاران ۲۰۲۰). در هفته‌های بعد، این ویروس به‌تدریج در سراسر جهان گسترش یافت (فان و همکاران ۲۰۲۰). شیوع سریع بیماری کووید-۱۹ جهان را در مقیاس عظیم تحت تأثیر قرار داد. درحالی‌که بیمارستان‌ها در خط مقدم تلاش برای کاهش عواقب تهدیدکننده زندگی هستند، بیشتر کشورها در مراحل مختلف بیماری به تعطیلی مدارس و دانشگاه‌ها اقدام کرده و بیشتر کلاس‌های آموزشی آن‌ها به‌صورت مجازی برگزار می‌شود (دلور و همکاران ۱۳۹۹). این بیماری به‌طور ویژه بر صنعت مراقبت‌های بهداشتی و آموزش‌های حیطه علوم پزشکی تأثیر گذاشته است (خسروی و همکاران ۱۳۹۱، آیانین و همکاران ۲۰۲۰). طبق تحقیقات جدید با توجه به شیوع بیماری کرونا و کاهش حجم اقدامات جراحی و کاهش افراد کاندید عمل جراحی، این عامل جدید نیز به عوامل تأثیرگذار بر کیفیت و کمیت آموزش بالینی اضافه شده است (کای و همکاران ۲۰۲۰). نتایج مطالعه‌ای در خصوص ارزیابی دیدگاه دانشجویان اتاق عمل

بهبهان در سال تحصیلی ۱۴۰۰-۱۳۹۹ بودند که به صورت سرشماری وارد مطالعه شدند. این پژوهش دارای کد اخلاق IR.BHN.REC.1400.023 از کمیته اخلاق در پژوهش دانشکده علوم پزشکی بهبهان است. شرایط ورود به مطالعه گذراندن حداقل یک دوره کارآموزی یا کارورزی در زمان همه‌گیری ویروس کرونا و رضایت فراگیر برای شرکت در مطالعه بود. تکمیل ناقص پرسشنامه نیز به عنوان معیار خروج از مطالعه در نظر گرفته شد.

ابزار گردآوری داده‌ها پرسشنامه استاندارد شده شامل دو بخش بود که در بخش اول سؤالات مربوط به اطلاعات دموگرافیک شامل سن، جنسیت، سال ورود به دانشگاه و وضعیت تأهل مطرح شده بود. بخش دوم سؤالات مرتبط با سنجش کیفیت آموزش بالینی برگرفته از مطالعه منصور قناعی و همکاران بود (منصور قناعی و همکاران ۱۳۹۶). این پرسشنامه دارای ۴۷ سوال سه گزینه‌ای (بله تا حدودی و خیر) در چهار حیطة، اهداف و برنامه آموزشی (۱۱ سوال)، مربی (۱۵ سوال)، دانشجو و امکانات (۱۴ سوال) و نظارت و ارزشیابی (۷ سوال) می‌باشد.

سؤالات با استفاده از مقیاس لیکرت سه گزینه‌ای به صورت بلی-۳، تاحدودی-۲ و خیر-۱ نمره‌گذاری گردید. میانگین نمرات هر حیطة بر مبنای ۱۰۰ با هم مقایسه و مورد ارزیابی قرار گرفت که بر این اساس کسب نمره بین ۰-۳۳ در هر حیطة به معنای کیفیت ضعیف، نمرات بین ۳۴-۶۷ کیفیت متوسط و کسب نمره بین ۶۸-۱۰۰ به معنای کیفیت خوب آن حیطة تفسیر گردید. روایی این پرسشنامه به روش اعتبار محتوا و پایایی آن از طریق ضریب آلفا کرونباخ محاسبه شده که برای این پرسشنامه ضریب ۰/۷۹ گزارش شده است (منصور قناعی و همکاران ۱۳۹۶).

در مرحله اجرای طرح به منظور رعایت پروتکل‌های بهداشتی و پیشگیری از اجتماع دانشجویان اهداف پژوهش طی یک جلسه آموزشی که به صورت وینار برگزار گردید برای دانشجویان توضیح داده شد، سپس فرم رضایت آگاهانه شرکت در طرح در اختیار آنان قرار داده شد. پس از تکمیل فرم رضایت آگاهانه، لینک پرسشنامه کیفیت آموزش بالینی

نسبت به وضعیت آموزش بالینی نشان داد که دانشجویان میزان اعتماد مربیان به کارآموزان، آماده‌سازی دانشجویان قبل از ورود به محیط بالینی، اعتماد به نفس و نگرش مثبت به رشته تحصیلی، آشنایی کارکنان با اخلاق حرفه‌ای و امکانات محیط آموزشی را نامطلوب گزارش کرده‌اند (جعفرزاده و همکاران ۱۳۹۸). ارزیابی به‌عنوان یکی از ابزارهای ارتقای کیفیت این امکان را فراهم می‌سازد تا کیفیت آموزش بالینی مورد بررسی قرار گرفته و با تقویت نقاط قوت و رفع کمبودها و نارسایی‌ها در اصلاح و بهبود نظام آموزشی گام‌های مؤثری برداشته شود (کبیر و همکاران ۱۳۹۳، ترمبلی و همکاران ۲۰۱۴). ارزشیابی جز جدایی ناپذیر فرآیند یاددهی-یادگیری تعریف شده که می‌تواند آموزش را از حالت سکون خارج کرده و سبب پویایی آن گردد (خسروی و همکاران ۱۳۹۱، کبیر و همکاران ۱۳۹۳، استاک ۱۹۶۷). در این راستا نظرات و ایده‌های دانشجویان به‌عنوان عناصر اصلی آموزش می‌تواند راهگشای ارتقای کیفیت برنامه‌های آموزشی باشد (حیدری و همکاران ۱۴۰۰).

در مسیر دستیابی به روش‌های آموزشی مؤثر در علوم بالینی وجود سازوکارهایی برای ارزیابی‌های مستمر بسیار ضروری به نظر می‌رسد. با توجه به اهمیت ارزشیابی آموزش بالینی و نقش آن در ایجاد انگیزه تحصیلی برای دانشجویان و همچنین ارتقای کیفیت آموزشی در زمان همه‌گیری بیماری کرونا خصوصاً در رشته تخصصی و بالینی مانند اتاق عمل و با در نظر گرفتن اینکه تاکنون مطالعه‌ای در این زمینه در دانشکده علوم پزشکی بهبهان انجام نشده این مطالعه با هدف بررسی وضعیت آموزش بالینی از دیدگاه دانشجویان اتاق عمل در شرایط همه‌گیری کرونا این پژوهش با هدف ارائه بینش و آگاهی جدید به متخصصان و برنامه‌ریزان آموزشی و ارائه یک بازخورد واقعی از محیط یادگیری بالینی دانشجویان رشته تکنولوژی اتاق عمل دانشکده علوم پزشکی بهبهان انجام شده است.

روش

جامعه این مطالعه توصیفی-مقطعی ۷۹ نفر از دانشجویان کارشناسی رشته تکنولوژی اتاق عمل دانشکده علوم پزشکی

از نظر دانشجویان به تفکیک بر مبنای ۱۰۰ محاسبه شد که نشان داد به ترتیب نمره کسب شده در حیطه اهداف و برنامه آموزشی $70/7 \pm 4/02$ ، مربی $67/7 \pm 15/64$ ، نظارت و ارزشیابی $64/7 \pm 18/14$ و حیطه دانشجو و امکانات $52/1 \pm 14/42$ بوده است به نظر می‌رسد که از دیدگاه دانشجویان این رشته حیطه اهداف و برنامه آموزشی نسبت به سایر حیطه‌ها از وضعیت مناسب‌تری برخوردار بوده و حیطه دانشجو و امکانات در وضعیت ضعیف‌تری نسبت به سایر حیطه‌ها قرار دارد.

در حیطه اهداف و برنامه آموزشی بیشترین میانگین نمره مربوط به "مشخص بودن شرح وظایف دانشجویان در بخش" و کمترین نمره مربوط به "متناسب بودن آموزش بالینی با اهداف کارآموزی" و "متناسب بودن آموخته‌های تئوری با فعالیت‌های بالینی" بود سایر مؤلفه‌ها در وضعیت متوسط قرار دارند. جدول شماره یک فراوانی و درصد نظر دانشجویان در مورد مؤلفه‌های حیطه اهداف و برنامه‌ریزی آموزشی را نشان می‌دهد.

که برای رعایت پروتکل‌های بهداشتی به صورت الکترونیک طراحی شده بود در اختیار دانشجویان قرار گرفت. اطلاعات جمع‌آوری شده به وسیله نرم‌افزار SPSS نسخه ۲۵ و با استفاده از آزمون‌های آماری درصد، فراوانی، تی مستقل و آنالیز واریانس یک‌طرفه مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت. سطح معناداری آماری ۰/۰۵ در نظر گرفته شد.

یافته‌ها

از مجموع ۸۵ نفر دانشجوی رشته تکنولوژی اتاق عمل مشغول به تحصیل در سال تحصیلی ۱۴۰۰-۱۳۹۹ تعداد ۷۹ نفر در این پژوهش شرکت کردند که از این تعداد ۲۶ نفر (۳۲/۹ درصد) پسر و ۵۳ نفر (۶۷/۱ درصد) دختر با میانگین سنی $21/8 \pm 1/74$ سال بودند. ۷۵ نفر (۹۴/۹ درصد) از مشارکت‌کنندگان مجرد و ۴ نفر (۵/۱ درصد) متأهل بودند. ۱۵ نفر (۱۹ درصد) از دانشجویان ورودی سال ۹۶، ۲۰ نفر (۲۵/۳۱ درصد) ورودی سال ۹۷، ۲۲ نفر (۲۷/۸۴ درصد) از دانشجویان ورودی سال ۹۸ و ۲۲ نفر (۲۷/۸۴ درصد) از دانشجویان ورودی سال ۹۹ بوده‌اند. میانگین نمره ارزیابی برای هر حیطه

جدول ۱. توزیع فراوانی نظر دانشجویان مورد مطالعه نسبت به مؤلفه‌های حیطه اهداف و برنامه آموزشی

Table 1. Frequently distribution of the student's opinion regarding the components of the goals and educational program

حیطه	مؤلفه	بله		تا حدودی		خیر	
		تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد
۱	شرح وظایف دانشجو در بخش مشخص است	۳۹	۴۹/۴	۳۴	۷/۶	۶	
۲	اهداف درس در اولین روز کارآموزی ارائه می‌شود	۳۲	۴۰/۵	۳۸	۱۱/۴	۹	
۳	پیش‌نیازهای دروس کارآموزی رعایت می‌شود	۱۶	۲۰/۳	۳۸	۳۱/۶	۲۵	
۴	بین اهداف آموزشی و انتظارات بخش هماهنگی وجود دارد	۱۸	۲۲/۸	۳۷	۳۰/۴	۲۴	
۵	در محیط بالین، مطالب مرتبط با دروس تئوری بحث می‌شود	۲۲	۲۷/۸	۲۹	۳۵/۴	۲۸	
۶	در محیط بالین برای افزایش توان علمی دانشجویان، کنفرانس‌های هفتگی برگزار می‌شود	۱۰	۱۲/۷	۳۶	۴۱/۸	۳۳	اهداف و برنامه
۷	اخلاق حرفه‌ای و ارتباط صحیح با بیمار آموزش داده می‌شود	۱۰	۱۲/۷	۳۶	۴۱/۸	۳۳	آموزشی
۸	آموزش دانشجویان در راستای اهداف کارآموزی است	۵	۶/۳	۲۷	۵۹/۵	۴۷	
۹	مراحل آموزش بالینی (مشاهده، عملکرد همراه مربی، عملکرد مستقیم) رعایت می‌گردد	۷	۸/۹	۳۷	۴۴/۳	۳۵	
۱۰	در برنامه‌ریزی کارآموزی به نظرات دانشجو اهمیت داده می‌شود (انتخاب بیمارستان مورد نظر توسط دانشجو، انتخاب گروه کارآموزی)	۲۹	۳۶/۷	۲۹	۲۶/۶	۲۱	
۱۱	بین آموخته‌های تئوری و فعالیت‌های بالینی بیمارستان هماهنگی وجود دارد	۱۲	۱۵/۲	۲۱	۲۶/۶	۴۶	

در سایر مؤلفه‌ها بیشترین میانگین مربوط به گزینه "تأخوری" است که نشان می‌دهد این مؤلفه‌ها در شرایط متوسط قرار دارند. نتایج اختلاف معناداری بین نمره کلی حیطة مربی با مؤلفه دموگرافیک جنسیت نشان داد ($P = 0/003$) بدین معنا که دانشجویان پسر وضعیت این حیطة را نسبت به دانشجویان دختر مناسب‌تر ارزیابی نموده‌اند. اختلاف آماری بین نمره کلی حیطة مربی با متغیرهای سال ورود به دانشگاه و وضعیت تاهل معنادار نشد. جدول شماره دو فراوانی و درصد نظر دانشجویان درمورد مؤلفه‌های حیطة مربی آموزشی را نشان می‌دهد.

حیطة اهداف و برنامه ریزی آموزشی با کسب بالاترین نمره در وضعیت مناسب قرار داشت. ارتباط معناداری بین نمره این حیطة و متغیرهای سن، جنسیت و وضعیت تاهل دانشجویان دیده نشد. این اختلاف تنها در مؤلفه سال ورودی معنادار بود که در آن از نظر دانشجویان ورودی سال ۱۳۹۸ نسبت به دانشجویان ورودی ۱۳۹۶ ($P = 0/012$) و ورودی سال ۱۳۹۹ ($P = 0/027$) این حیطة از وضعیت مناسب‌تری برخوردار بوده است.

در حیطة مربی بیشترین میانگین نمره مربوط به "علاقه‌مند بودن مربی بالینی به کار بالین" و کمترین نمره مربوط به "استفاده مربی بالین از روش‌های نوین تدریس بالینی" بود.

جدول ۲. توزیع فراوانی نظر دانشجویان مورد مطالعه نسبت به مؤلفه‌های حیطة مربی

Table 2. Frequently distribution of the student's opinion regarding the components of the instructor's field

حیطة	مؤلفه‌ها	بله		تا حدودی		خیر
		تعداد	درصد	تعداد	درصد	
۱	مربی بالینی به‌موقع در محل کارآموزی حضوری می‌یابد	۱۷	۱۷/۷	۳۳	۴۰/۵	۳۲
۲	مربی بالینی حضور و غیاب دانشجویان را انجام می‌دهد	۲۴	۲۴/۱	۳۷	۲۹/۱	۲۳
۳	مربی بالینی با علم روز آشنا می‌باشد	۱۱	۱۳/۹	۳۸	۳۸	۳۰
۴	مربی بالینی برخورد مناسبی با دانشجویان دارد	۹	۱۱/۴	۴۵	۳۱/۶	۲۵
۵	مربی بالینی صبر و حوصله کافی دارد	۱۸	۲۲/۸	۴۳	۲۲/۸	۱۸
۶	مربی بالینی استرس دانشجو را کاهش می‌دهد	۲۳	۲۹/۱	۳۱	۳۱/۶	۲۵
۷	مربی بالینی به کار بالینی علاقه‌مند است	۵۲	۶۵/۸	۱۶	۱۳/۹	۱۱
۸	مربی بالینی از سابقه بالینی کافی برخوردار است	۱۴	۱۷/۷	۴۲	۲۹/۱	۲۳
۹	مربی بالینی مهارت کافی را در انجام امور بالینی دارد	۱۳	۱۶/۵	۴۹/۴	۳۲/۹	۲۶
۱۰	مربی بالین از شیوه‌های نوین تدریس بالینی استفاده می‌کند	۱۹	۱۹	۲۵	۲۹/۴	۳۹
۱۱	مربی بالینی به دانشجو در انجام امور استقلال لازم را می‌دهد	۳۷	۴۶/۸	۲۹	۱۶/۵	۱۳
۱۲	مربی بالینی با یکدیگر هماهنگ عمل می‌کنند	۲۷	۳۴/۲	۳۷	۱۹	۱۵
۱۳	مربی بالینی برخورد مناسبی با پرسنل بخش دارد	۲۶	۳۲/۹	۴۱/۸	۲۵/۳	۲۰
۱۴	مربی بالینی، مشارکت فعال دانشجویان را در مباحث مطرح شده در بالین فراهم می‌سازد	۱۹	۱۹	۳۶/۷	۴۴/۳	۳۵
۱۵	مربی بالینی در هنگام کسب مهارت‌های جدید راهنمایی‌های کافی را به دانشجو ارائه می‌دهد	۱۷	۱۷/۷	۵۷	۲۵/۳	۲۰

بیشترین میانگین مربوط به گزینه "تا حدودی" است که نشان می‌دهد این مؤلفه‌ها در شرایط متوسط قرار دارند (جدول شماره ۳). اختلاف آماری معناداری بین نمره کلی این حیطة با هیچ‌کدام از متغیرهای دموگرافیک دیده نشد.

در حیطة دانشجو و امکانات بیشترین میانگین نمره مربوط به "قرار دادن اطلاعات کافی در اختیار دانشجویان توسط پزشکان" و "موجود بودن وسایل کمک‌آموزشی در محیط بالین" و کمترین نمره مربوط به "وجود مکان اختصاصی برای استراحت دانشجو و ارائه کنفرانس" بود. در سایر مؤلفه‌ها

جدول ۳. توزیع فراوانی نظر دانشجویان مورد مطالعه نسبت به مؤلفه‌های حیطه دانشجو و امکانات

Table3. Frequently distribution of the student's opinions regarding the components of the student area and facilities

خیر		تا حدودی		بله		مؤلفه‌ها	حیطه‌ها
تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد		
۵	۶/۳	۳۶	۴۵/۶	۳۸	۴۸/۱	نظارت کافی بر روند آموزش بالینی وجود دارد	۱
۲۸	۳۵/۵	۳۲	۴۰/۵	۱۹	۲۴/۱	در شروع هر دوره کارآموزی، دانشجو از نحوه ارزشیابی بالینی مطلع می‌شود	۲
۱۸	۲۲/۸	۳۵	۴۴/۳	۲۶	۳۲/۹	دانشجو از نحوه ارزشیابی رضایت دارد	نظارت و
۲۵	۳۱/۶	۳۸	۴۸/۱	۱۶	۲۰/۳	فعالیت مربی توسط دانشجو ارزیابی می‌شود	۴
۲۷	۳۴/۲	۲۷	۳۴/۲	۲۵	۳۱/۶	ارزشیابی به صورت مرحله‌ای و پایانی است	ارزشیابی
۲۶	۳۲/۹	۳۰	۳۸	۲۳	۲۹/۱	تطابق موارد ارزشیابی با فعالیت‌ها و اهداف یادگیری وجود دارد.	۶
۱۱	۱۳/۹	۲۶	۳۲/۹	۲۱	۲۶/۶	ارزشیابی توسط مربی و پرسنل انجام می‌شود	۷

مؤلفه‌ها در شرایط متوسط قرار دارند (جدول شماره ۴). نتایج نشان داد که دانشجویان متأهل نسبت به دانشجویان مجرد بطور معناداری وضعیت این حیطه را مناسب‌تر ارزیابی کرده‌اند ($P = ۰/۰۴۸$). بین نمره کلی این حیطه با سایر متغیرهای دموگرافیک ارتباط معناداری مشاهده نگردید.

در حیطه نظارت و ارزشیابی بیشترین میانگین نمره مربوط به "وجود نظارت کافی بر روند آموزش بالینی" و کمترین نمره مربوط به "اطلاع دانشجویان از نحوه ارزشیابی بالینی در شروع دوره کارآموزی" بود. در سایر مؤلفه‌ها بیشترین میانگین مربوط به گزینه "تا حدودی" است که نشان می‌دهد این

جدول ۴. توزیع فراوانی نظر دانشجویان مورد مطالعه نسبت به مؤلفه‌های حیطه نظارت و ارزشیابی

Table4. Frequently distribution of the student's opinion regarding the components of the field of monitoring and evaluation

خیر		تا حدودی		بله		مؤلفه‌ها	حیطه
تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد		
۴	۵/۱	۲۶	۳۲/۹	۴۹	۶۲	سوپروایزر آموزشی برخورد مناسبی با دانشجو دارد	۱
۷	۸/۹	۱۴	۱۷/۷	۵۸	۷۳/۴	پرسنل بخش همکاری لازم را با دانشجو دارند	۲
۱۲	۱۵/۲	۳۵	۴۴/۳	۳۲	۴۰/۵	تنوع در بخش‌های کارآموزی وجود دارد	۳
۱	۱/۳	۲۱	۲۶/۶	۵۷	۷۲/۲	در محیط بالین اعتماد به نفس دانشجو تقویت می‌شود	۴
۷	۸/۹	۲۲	۲۷/۸	۵۰	۶۳/۳	ساعات کارآموزی فشرده و خسته‌کننده نیست	۵
۱۳	۱۶/۵	۳۵	۴۴/۳	۳۱	۳۹/۲	در برنامه‌ریزی مراقبت از بیمار، دانشجو قدرت تصمیم‌گیری دارد	۶
۴	۵/۱	۲۱	۲۶/۶	۵۴	۶۸/۴	امکانات رفاهی کافی برای دانشجو در بیمارستان وجود دارد	دانشجو
۴	۵/۱	۱۶	۲۰/۳	۵۹	۷۴/۷	در محیط بالین وسایل کمک‌آموزشی موجود است	و
۶	۷/۶	۲۳	۲۹/۱	۵۰	۶۳/۳	تداخل دانشجویان رشته‌های مختلف در بخش وجود دارد	امکانات
۲۵	۳۱/۶	۳۰	۳۸	۲۴	۳۰/۴	مکانی برای ارائه کنفرانس و استراحت دانشجو اختصاص دارد	۱۰
۱۶	۲۰/۳	۳۵	۴۴/۳	۲۸	۳۵/۴	تعداد بیماران (تنوع کیس) برای موارد یادگیری کافی است	۱۱
۲۲	۲۷/۸	۳۲	۴۰/۵	۲۵	۳۱/۶	محیط آموزشی انگیزه کافی برای اشتغال به این حرفه را در آینده فراهم می‌کند	۱۲
۳	۳/۸	۱۴	۱۷/۷	۶۲	۷۸/۵	پزشکان اطلاعات کافی در اختیار دانشجویان قرار می‌دهند	۱۳
۱۱	۱۳/۹	۳۶	۴۵/۶	۳۲	۴۰/۵	در محیط بالین امکانات و تجهیزات کافی جهت انجام پروسیجرها طبق اصول پرارتیکی وجود دارد.	۱۴

و در صورت لزوم به اصلاح فرایند آموزش بپردازد. دانشجویان به‌عنوان افراد تحت آموزش و گروه هدف برنامه‌های آموزشی تئوری و عملی بهترین افراد جهت انجام پایش و ارزیابی نهاد آموزشی می‌باشند. نتایج پژوهش حاضر در زمینه اهداف

بحث
بخش آموزش دانشگاه‌های علوم پزشکی به‌عنوان نهاد تأمین‌کننده نیروی متخصص در نظام سلامت وظیفه دارد به‌طور مستمر به پایش و ارزیابی کیفیت آموزش خود پرداخته

برای دانشجویان می‌شود. پیشنهاد می‌شود نظارت دقیق‌تری بر خرید و به‌روز کردن امکانات و تجهیزات بیمارستان‌ها انجام شود. همچنین بر برگزاری دوره‌های بازآموزی برای کارکنان بیمارستان‌ها که سبب ارتقاء علمی آنان می‌شود، تاکید گردد. می‌توان انتظار داشت با اجرای این راه‌کارها، شکاف ایجادشده بین علم و عمل کارکنان و دانش دانشجویان به حداقل برسد. حیطه مربی از دیدگاه دانشجویان یکی از نقاط قوت مهم در آموزش بالینی در گروه اتاق عمل دانشکده بهبهان است در عین حال دانشجویان اظهار نمودند که مربیان در محیط بالین از روش‌های نوین تدریس بالینی استفاده نمی‌کنند که این نتیجه با سایر پژوهش‌ها هم‌سو می‌باشد (عشوندی و همکاران ۱۳۹۳، شهبازی و همکاران ۱۳۸۰، فصیحی هرندی و همکاران ۱۳۸۳، مردانی و همکاران ۱۳۹۰). به موازات افزایش محتوا و پیچیدگی دانش پرستاری همگام با پیشرفت تکنولوژی، به‌کارگیری روش‌های تدریس و یادگیری نوین و اثربخش ضروری به‌نظر می‌رسد. به‌کارگیری راهبردهای جدید تدریس سبب یادگیری عمیق‌تر شده و استفاده از مهارت‌های فراشناختی، متفکران نقاد را در حیطه آموزش بالینی پرورش خواهد داد (معصومی و همکاران ۱۳۸۹). مطالعه عشوندی و همکاران نشان داد که آموزش بالینی به شیوه کاوش‌گری در یادگیری فرآیند پرستاری توسط دانشجویان از روش‌های معمول و سنتی مؤثرتر بوده است (عشوندی و همکاران ۱۳۹۳). روش‌های نوین تدریس اکثراً از طریق افزایش تعامل دانشجو با مربی سبب درک و یادگیری عمیق‌تر و پایدارتر می‌شوند و جریان سنتی و یک‌طرفه که در آن تنها مربی در زمان تدریس نقش فعال داشته را به جریانی پویا تبدیل می‌کنند که در آن دانشجو نقشی بیش از یک شنونده را دارا است. از دلایل عدم استفاده مربیان بالینی از روش‌های نوین تدریس می‌توان به عدم آگاهی و شناخت مربیان از روش‌های جدید و عدم وجود امکانات و تجهیزات کافی جهت اجرا و استفاده از روش‌های جدید در محیط بالین اشاره داشت. به نظر می‌رسد استفاده از راه‌کارهایی مانند نظرسنجی از مربیان برای مشخص شدن علت عدم استفاده از روش‌های نوین می‌تواند مفید واقع شود. در صورت عدم اطلاع مربیان از

برنامه آموزش بالینی نشان داد که از دید دانشجویان رشته تکنولوژی اتاق عمل مهم‌ترین مسائل موجود از بین گویه‌های مطرح شده در حیطه اهداف و برنامه‌های آموزش بالینی، عدم تناسب آموزش بالینی با اهداف کارآموزی و نامتناسب بودن آموخته‌های تئوری با فعالیت‌های بالینی است. که با نتایج پژوهش‌های دیگر در این زمینه هم‌خوانی دارد، نتایج مطالعه‌ای نشان داد که دانشجویان عقیده دارند بین اهداف آموزشی و انتظارات پرسنل بخش‌های آموزشی تناسب وجود ندارد (دلارام ۱۳۸۵). سپری شدن کارآموزی و کارورزی‌ها بدون برنامه مناسب نیز در مطالعه جعفرزاده و همکاران به عنوان یک مشکل از دیدگاه دانشجویان مطرح شده است (جعفرزاده و همکاران ۱۳۹۸). تذکری و همکاران گزارش نمودند که از دیدگاه دانشجویان اتاق عمل مهم‌ترین مشکل در حیطه فرایند آموزشی عدم سپری شدن کارآموزی‌ها با برنامه مناسب و متناسب نبودن مطالب تئوری و عملی بود (تذکری و همکاران ۱۳۹۴).

در تبیین نتایج به دست آمده می‌توان گفت، عدم وجود بیمارستان‌های جنرال و تخصصی با فیله‌های جراحی متنوع و کامل در شهرستان‌های کوچک سبب شده تا دانشجویان نتوانند به‌تمامی اهداف برنامه آموزشی دست یافته و دوره آموزشی خود را در این فیله‌ها بگذرانند که این موضوع ممکن است سبب کاهش انگیزه و ناپختگی علمی برای دانشجویان گردد. پیشنهاد می‌شود برای رفع این مشکل با توجه به شرایط دانشکده‌ها، آزادی عمل و اختیار کافی برای مدیران آموزشی برای اعمال تغییرات جزئی و نه ماهیتی در برنامه‌ریزی بالینی وجود داشته باشد تا بتوانند واحدهای کارآموزی را متناسب با امکانات شهرستان‌ها برگزار نمایند. راه‌حل پیشنهادی دیگر ایجاد سازوکاری برای استفاده دانشکده‌های کوچک از امکانات و تجهیزات مراکز استان‌ها برای جبران کمبودهای آموزش بالینی است. ۵۸/۲ درصد از دانشجویان اظهار داشته‌اند که بین آموخته‌های تئوری و فعالیت‌های بالینی تناسب وجود ندارد. به‌نظر می‌رسد یکی از دلایل این مغایرت، عدم وجود امکانات درمانی مدرن و به‌روز نبودن دانش علمی و عملی کارکنان بیمارستان‌ها است که موجب ایجاد دوگانگی علمی

روش‌های جدید، برگزاری دوره‌های توانمندسازی این حیطة ضروری به نظر می‌رسد. در صورتی که علت عدم استفاده از روش‌های نوین تدریس، در دسترس نبودن امکانات و تجهیزات لازم در محیط بالین باشد، ضروری است تا نیازسنجی‌های لازم انجام شده و براساس آن تجهیزات و امکانات در اختیار مربیان و دانشجویان قرار داده شود.

در حیطة دانشجو و امکانات آموزشی، دانشجویان اظهار نمودند که مکان اختصاصی برای استراحت و ارائه کنفرانس دانشجویان وجود ندارد که با سایر مطالعات در این زمینه همسو است، در این مطالعات دانشجویان اظهار نمودند که آموزش بالینی در زمینه امکانات رفاهی و فضای مناسب آموزشی با چالش و کمبود جدی روبرو است و حتی اتاق استراحت اختصاصی برای دانشجویان متناسب با شان دانشجو وجود ندارد (عابدینی و همکاران ۱۳۸۸، شیرازی و همکاران ۱۳۹۲، زادی و همکاران ۱۳۹۹، پور نامدار و همکاران ۱۳۹۴). عطایی و همکاران گزارش نمودند که از دیدگاه دانشجویان امکانات رفاهی موجود در بخش‌ها بسیار ضعیف بوده و به‌طوری که آن‌را یکی از مهم‌ترین مشکلات دوره آموزش بالینی دانسته‌اند (عطایی و همکاران ۱۳۹۳).

به دلیل بسته بودن محیط اتاق عمل و عدم امکان خروج دانشجویان و کارکنان با لباس اتاق عمل در طول نوبت کاری، وجود مکانی اختصاصی برای استراحت و همچنین وجود کلاس درس در محیط اتاق عمل برای دانشجویان بسیار ضروری است. از آنجایی که تعداد زیادی از بیمارستان‌هایی که امروزه به‌عنوان فیلد آموزشی مورد استفاده قرار می‌گیرند، ساختار آموزشی نداشته و بسیاری از فضاهای مورد نیاز آموزش در آن‌ها پیش‌بینی و اجرا نشده است. به نظر می‌رسد برای حل این مشکل باید ساخت بیمارستان‌های آموزشی با ساختار و زیرساخت‌های آموزشی را در دستور کار قرار داد همان‌طور که دانشکده علوم پزشکی بهبهان بیمارستان آموزشی ولیعصر (عج) را در دست احداث و تجهیز دارد که می‌تواند بستر بسیار مناسبی برای آموزش دانشجویان اتاق عمل باشد و مشکلات موجود در خصوص فضاهای آموزشی را به حداقل برساند. در حیطة نظارت و ارزشیابی دانشجویان

بیان نموده‌اند که یکی از مشکلات موجود در این حیطة، عدم اطلاع دانشجویان از نحوه ارزشیابی بالینی در شروع دوره کارآموزی است که نتایج این بخش با مطالعه زادی و همکاران (زادی و همکاران ۱۳۹۹) هم‌سو است، در این مطالعه دانشجویان بیان نمودند که از نحوه ارزشیابی بالینی اطلاع نداشته و نظارت کافی بر روند آموزش بالینی انجام نمی‌گیرد. نتایج مطالعه دلارام و همکاران نشان داد که اکثریت دانشجویان از شیوه ارزشیابی رضایت نداشته‌اند (دلارام ۱۳۸۵). امیدوار و همکاران گزارش نمودند که ۲۷/۳ درصد دانشجویان از اینکه در ابتدای کارآموزی اهداف آموزش بالینی بیان نمی‌شود، ناراضی بوده‌اند (امیدوار و همکاران ۱۳۸۵). در مطالعه‌ای دیگر ۹۶ درصد دانشجویان از نامشخص بودن شرح وظایف خود در بخش اعلام ناراضی‌تی نمودند (ضیغمی و همکاران ۱۳۸۷). دقت در این گویه نشان می‌دهد که دانشجویان تمایل دارند با رویکردی شفاف وظایف و انتظارات خواسته‌شده از آن‌ها توسط اعضای هیأت‌علمی و مدیران بخش‌های درمانی به آن‌ها گفته شود. می‌توان انتظار داشت در صورتی که دانشجویان از اهداف و برنامه‌های دوره تحصیلی خود آگاه باشند و از وظایف آموزش بالینی خود و مسئولیت‌ها به‌اندازه کافی اطلاع داشته باشند، کیفیت آموزش بالینی آن‌ها نیز بیشتر گردد. علاوه بر این مدیران و اعضای هیأت‌علمی نیز می‌بایست از اهداف و برنامه‌های کلان آموزش بالینی اطلاع کافی داشته باشند تا بتوانند با برنامه‌ریزی منطقی و استفاده حداکثری از امکانات و شرایط محیطی بخش‌های درمانی، اهداف و برنامه‌های عملیاتی را برای دانشجویان خود طراحی نمایند. با توجه به نتایج این پژوهش توصیه می‌شود که در زمینه آگاهی از اهداف و برنامه‌های دوره‌های کارآموزی از طریق وبینارهای توجیهی، توزیع دفترچه‌های بدو ورود به دوره‌های کارآموزی، شرح دقیق و مکتوب وظایف دانشجویان، تبیین انتظارات مجموعه آموزشی از دانشجویان، ذکر قوانین و مقررات آموزش بالینی، مشخص نمودن حیطة مسئولیت دانشجویان اقداماتی صورت گیرد. از محدودیت‌های این مطالعه می‌توان به محدودیت دسترسی به دانشجویان به دلیل مجازی بودن آموزش در زمان همه‌گیری بیماری کرونا،

معاونت‌های محترم آموزشی را با گروه‌های آموزشی در جهت رفع نواقص موجود می‌طلبند. دانشجویان دو حیطه اهداف و برنامه‌های آموزش بالینی و مربی را از نقاط قوت آموزش بالینی این دانشکده دانسته‌اند، تلاش هدفمند در جهت ارتقاء و تقویت نقاط قوت این حیطه‌ها می‌تواند سبب رضایت و افزایش کیفیت آموزش بالینی گردد.

قدردانی

مقاله حاضر برگرفته از طرح تحقیقاتی به شماره ۴۰۱۰۲۱ مصوب معاونت پژوهشی دانشکده علوم پزشکی بهبهان است. در پایان پژوهشگران مراتب سپاس و قدردانی خود را از دانشجویان گرامی رشته تکنولوژی اتاق عمل بهبهان و مسئولین محترم دانشکده که ما را در انجام این پژوهش یاری نمودند اعلام می‌دارند. هیچ‌گونه تعارض منافع توسط نویسندگان بیان نشده است.

References

- Abedini, S., Aghamolaei, T., Jomehzadeh, A., et al. 2009. Clinical education problems: the viewpoints of nursing and midwifery students in Hormozgan University of Medical Sciences. *Hormozgan Med J*, 12, 249-53. [In Persian] file:///C:/Users/z.tibi/Downloads/89052.pdf
- Appel, A. Malcolm, P. 1998. Specialist education and practice in nursing: an Australian perspective. *Nurse Educ. Today*, 18, 144-152. doi: 10.1016/s0260-6917(98)80019-1
- Arfaie, K. 2012. Priorities of Clinical Education Evaluation from Nursing and Midwifery Students' Perspective. *Iran J Nurs*, 25, 71-77. [In Persian]
- Ataei Gh R, Adel Mashhadsari F. Effective Factors on Satisfaction of Medical Radiation Students from Clinical Training Babol University of Medical Sciences. *Edu-Str-Med-Sci*. 2015;8(1):21-6. [In Persian]. http://edcbmj.ir/browse.php?a_id=720&slc

استفاده از پرسشنامه خوداظهاری برای جمع‌آوری داده‌ها، در این شیوه امکان دارد دانشجویان با دقت و شفافیت کافی به سوالات پاسخ ندهند، لذا پیشنهاد می‌گردد از روش‌های دیگر نظیر مصاحبه و مشاهده برای جمع‌آوری داده‌ها استفاده گردد. از سایر محدودیت‌ها می‌توان به کم بودن جامعه مورد پژوهش اشاره نمود، پیشنهاد می‌گردد مطالعات گسترده‌تر با تعداد مشارکت‌کنندگان بیشتر انجام گردد.

نتیجه‌گیری

نتایج حاصل از پژوهش حاضر نشان داد که از نظر دانشجویان بیشترین مشکلات در دو حیطه امکانات و تجهیزات محیطی و شیوه‌های ارزشیابی و نظارت وجود دارد که این مسئله نیازمند اهتمام و توجه بیشتر مسئولین محترم مربوطه در زمینه فراهم کردن تجهیزات و مکان‌های آموزشی مناسب و موردنیاز دانشجویان، تکوین روش‌های ارزشیابی موجود و استفاده از روش‌های ارزشیابی نوین و متناسب با حوزه بالین است که برنامه‌ریزی مناسب و افزایش همکاری

- _lang=en&sid=1&printcase=1&hbnr=1&hmb=1
- Ayanian, J. Mental health needs of health care workers providing frontline COVID-19 care. *JAMA Health Forum*, 2020. *American Medical Association*, e200397-e200397. doi:10.1001/jamahealthforum.2020.0397
- Cai Y, Jiam NT, Wai KC, Shuman EA, Roland LT, Chang JL. Otolaryngology resident practices and perceptions in the initial phase of the US COVID-19 pandemic. *The Laryngoscope*. 2020;130(11):2550-7. doi.org/10.1002/lary.28733
- Dehghani, K. 2004. Internship education: an approach in nursing clinical education. *Proceedings of the Congress on Nursing Horizons and Views in Iran 2020*. Tehran [In Persian]: Dec 10-12
- Delaram, M. 2006. Clinical education from the viewpoints of nursing and midwifery students in Shahrekord University of Medical Sciences. *Iran J Med Educ*, 6, 129-

- 135 [In Persian]
<https://www.sid.ir/paper/385638/en#downloadbottom>
- Delavar, A. Shokohi, L. 2020. The Status of Happiness and Satisfaction with Life among University students during the Corona Crisis new virus COVID-19. *Quarterly of Educational Psychology Allameh Tabataba'i University 2020*; (16) 56: 1-24. [In Persian] doi.org/10.22054/jep.2020.52767.3018
- Eastaugh, S. R. 2002. Hospital nurse productivity. *J. Health Care Finance*, 29, 14-22.
<https://europepmc.org/article/med/12199492>
- Ebadi, J., Jafari, M., Moradi, T., et al. 2020. Nursing Students' Views Regarding Elements Effective on Clinical Education in Khalkhal, 2018. *J. Nurs. Educ*, 8, 33-38 [In Persian]. 10.21859/jne-08407
- Fasihi Harandi, T., Soltani, S., Tahami, S., et al 2004. Viewpoints of medical students about the quality of clinical education. *J Qazvin Univ Med Sci*, 8, 92-100. [In Persian]
<https://www.sid.ir/paper/528710/en>
- Geeyahi, M., Eezy, A., Alizadeh, H., et al .2019. Evaluation of Radiology Technology Students' viewpoint about Apprenticeship Clinical Courses in Mashhad University of Medical Sciences. *Horizons of Medical Education Development*, 9, 3-13. [In Persian]
https://hmed.mums.ac.ir/index.php/en/journal/article_13584.html?lang=en
- Heidari, A., Khademi, J., Khatirnamani, Z., et al .2021. Evaluating the quality of the public health internship program based on the CIPP model at Golestan University of Medical Sciences. *Med. Educ.*, 12, 6-20. [In Persian]
https://hmed.mums.ac.ir/article_17061.html?lang=en
- Jafarzadeh, S. 2019. Evaluation the Quality of Clinical Education from Perspectives of Operating Room Students, in Fasa University 2016. *Journal of Fasa University of Medical Sciences*, 8, 1046-1055. [In Persian]
https://journal.fums.ac.ir/browse.php?a_id=1640&sid=1&slc_lang=fa
- Kabir, M., Hehdari, A., Jafari, N., et al. 2014. Internal environment assessment of hospitals in Gorgan and Gonbad-e Qabus cities, Iran, according to Weisbord's six-dimension model. *Mazandaran Univ Med Sci*, 23, 123-132. [In Persian].
<https://jmums.mazums.ac.ir/article-1-2048-en.html>
- Khosravi, M., Sisakht, A. M., Kiani, D., et al. 2020. Letter to the Editor "Effects of Coronavirus Disease 2019 (COVID-19) Pandemic on Neurological Surgery Care and Education; Our Experience from Iran". *World Neurosurg.*, 139, 376-376. [In Persian] Doi: 10.1016/j.wneu.2020.05.058
- Khosravi, S., Pazargadi, M. & Ashktorab, T. 2012. Nursing students viewpoints on challenges of student assessment in clinical settings: A qualitative study. *Iran J Med Educ*, 11, 735-749. [In Persian]
<https://www.sid.ir/paper/59221/en>
- KHoursandi, M. & KHosravi, S. 2002. Investigation of the view of nursing and midwifery students about clinical education condition in nursing and midwifery college of Arak University of Medical Science. *Arak medical university journal*. [In Persian]
- Mansour- Ghanaei, R. Atrkarroushan, Z. 2017. Evaluating the viewpoints of guilaneast faculty of nursing and midwifery students on their clinical educational status. *Sci Med J Ahwaz Jundishapur Univ Med Sci*, 8, 76-85. [In Persian]
<https://www.sid.ir/paper/69639/en>
- Mardani hamole, M., Heidari, H., Changiz, T. 2011. Assessment of clinical education of nursing students. *Iranian J Med Educ*, 1, 500-501. [In Persian]
- Mogharab, M., Khazaei, T., Amuzeshi, Z. et al . 2011. Assessing clinical training fields from the perspective of nursing students and instructors in 2010-2011. *Mod. Care J.*, 8, 94-99. [In Persian]
<https://www.sid.ir/paper/206059/en#downloadbottom>
- Masoumi, M., Ebadi, A., Daneshmandi, M. & Raeisifar, A. 2011. Concept mapping

- modern teaching strategy in nursing education. *Education Strategies in Medical Sciences*, 4, 47-51. [In Persian] http://edcbmj.ir/browse.php?a_id=87&sid=1&slc_lang=en
- Mokhtari nouri, J., Ebadi, A., Alhani, F.etal. 2011. Importance of role-model teaching in nursing students' education. *Education Strategies in Medical Sciences*, 3, 149-154 [In Persian] http://edcbmj.ir/browse.php?a_id=110&sid=1&slc_lang=en
- Oshvandi, K., Pouryosef, S. Bikmoradi, A. 2013. The Effects of Inquiry-Based Clinical Instruction of Nursing Students on Applying Nursing Process Skill. *Sci J Hamadan Nurs Midwifery Fac*, 21, 5-14. [In Persian] http://nmj.umsha.ac.ir/browse.php?a_code=A-10-1-1125&slc_lang=en&sid=1
- Omidvar, S., Bakouei, F. & Salmalian, H. 2005. Clinical education problems: the viewpoints of midwifery students in Babol Medical University. [In Persian] <https://www.sid.ir/paper/59473/en>
- Phan, L. T., Nguyen, T. V., Luong, Q. C. etal. 2020. Importation and human-to-human transmission of a novel coronavirus in Vietnam. *N Engl J Med*, 382, 872-874. 10.1056/NEJMc2001272.
- Pounamdar, Z., Salehinia, H., Shahrakipoor, M. etal. 2015. Nurse And Midwifery Students'satisfaction of Clinical Education in Hospitals of Zahedan. *Pajouhesh Dar Pezeshki*, 7, 45-51. [In Persian]
- Shahbazi, L. Salimi, T. 2001. View Points of nursing and midwifery students about clinical education perspectives. *J Shaheed Sadoughi Univ Med Sci*, 8, 97-103. [In Persian]
- Shirazi, M., Akbari, L. Babae, M. 2013. Assessment of the condition of clinical education from the viewpoints of undergraduate nursing students: presentation of problem-oriented stratagies. *J Nurs Educ*, 2, 30-38 [In Persian] http://jne.ir/browse.php?a_id=179&sid=1&slc_lang=en&ppup
- Stake, R. E. 1967. The countenance of educational evaluation, *Citeseer*
- Taghdir, M., Sepandi, M., Abbaszadeh, s. & Etal 2020. A review on some Nutrition-Based Interventions in Covid-19. *Mil. Med.*, 22, 169-176. doi.org/10.1177/016146816706800707
- Tahery, N., Kaiali, M., Yaghoobi, M. etal. 2011. The stressors of clinical training in nursing students-Abadan nursing faculty (2009). *Mod. Care. J.*, 8, 159- 165. [In Persian]
- Tazakori, Z., Mehri, S., Mobaraki, N. etal. 2015. Factors Affecting on Quality of Clinical Education from Perspectives of Operating Room Students. *Healthcare*, 17, 128-136. [In Persian] file:///C:/Users/z.tibi/Downloads/3006913940204.pdf
- Tremblay, K., Lalacette, D. & Roseveare, D. 2012. Assessment of higher education learning outcomes: Feasibility study report, Volume 1-Design and implementation. *Paris, France: Organisation for Economic Co-operation and Development*, 1. <https://www.voced.edu.au/content/ngv:55173>
- Wu, Z. & Mcgoogan, J. M. 2020. Characteristics of and Important Lessons from the Coronavirus Disease 2019 (COVID-19) Outbreak in China: Summary of a Report of 72 314 Cases from the Chinese. Center for Disease Control and Prevention. *JAMA*, 323, 1239-1242. doi:10.1001/jama.2020.2648
- Zadi, O., Nasiri, E., Bazari, Z. etal. 2020. Factors Affecting on Quality of Clinical Education from Perspectives of Operating Room and Anesthesiology Students at Mazandaran University of Medical Sciences in 2018. *Education Strategies in Medical Sciences*, 13, 335-341. [In Persian] <http://edcbmj.ir/article-1-2139-en.pdf>
- Zaighami, R., Faseleh, M., Jahanmiri, S. & Ghodsbin, F. 2004. Nursing students' viewpoints about the problems of clinical teaching. *Journal of Inflammatory Diseases*, 8, 51-55. [In Persian] <https://www.academia.edu/download/108019402/admin-A-10-1-207-07ce350.pdf>